

УДК 141.1:316.2

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.52.21>

## ДМИТРО ДОНЦОВ: ДО ПИТАННЯ ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ІДЕЮ

**Володимир Муляр**

*Поліський національний університет,  
факультет права, публічного управління та національної безпеки,  
кафедра суспільних наук  
бульв. Старий, 7, 10002, м. Житомир, Україна*

В статті розглянуто проблему української національної ідеї в поглядах видатного теоретика української питання, головного ідеолога українського інтегрального націоналізму Дмитра Донцова. Аналіз здійснений на прикладі низки таких праць вченого, як «Націоналізм», «Дух отари і дух провідництва», «Дух нашої давнини», «В чім сила організації?», «Ідеологія чинного націоналізму» та інших. Простежена логіка обґрунтування української національної ідеології, починаючи постановкою питання про головні причини перетворення України як «землі обітованої, медом і млеком кипящою», в країну, яка внаслідок руїни обернулася в таку, де «гради і замки безлюдні» і закінчуючи головними підставами нового духу української національної ідеології. Показана ключова причина провансальського характеру української національної ідеї часів кінця XIX – 30-х років XX століття, яку Д. Донцов сформулював як відсутність в українському національному рухові формотворчої і будівничої провідної верстви. Останню вчений вважав головною умовою оновлення національної ідеї на засадах цілком нового її духу, що вимагає, по-перше, спрямування сил народу на досягнення однієї мети, спільного ідеалу, а по-друге, заміну раціонального осмислення призначення українства вірою, яка не знає сумнівів, і пристрасною, що не знає жодних «чому». Підкреслюється виняткове значення вольової, ірраціональної складової в прагненні до свободи свого народу. Синтез вказаних умов складають першу і головну підставу української національної ідеології.

Водночас в статті висвітлено три інші важливі підстави національної ідеї будь-якої здорової нації. Першою серед них, за висловом Д. Донцова, є те стремління до боротьби, та свідомість її конечності, без якої неможливі ні вчинки героїзму, ні інтенсивне життя, ні віра в нього, ані тріумф жодної нової ідеї, що хоче змінити обличчя світу. Надалі в статті аналізуються романтичність та релігійність національної ідеї у якості третьої підстави та догматизм і безсанкціональність як її властивості. Нарешті, четвертою підставою української національної ідеї, на переконання Д. Донцова, є її аморальність, яку він трактує не як відмову від усіх норм моралі, а як сходження вище буденної моралі, як таку мораль, яка не зачіпає особистісне індивіда, а єдиним критерієм і цілком бачить долучення до найвеличнішого – втілення національної держави. Наводиться висновок Д. Донцова про те, що цими підставами відзначається кожна велика національна ідея, і це, а ніщо інше, дає їй таку вибухову силу в історії.

*Ключові слова:* Дмитро Донцов, національна ідея, національна ідеологія, націоналізм, українське провансальство, новий дух української ідеї, провідна українська верства, віра, воля і фанатизм, стремління до боротьби і героїзм, романтичність та релігійність української національної ідеї, догматизм і безсанкціональність, аморальність.

В останнє десятиріччя Україна вступила в чи не найважливіший період своєї новітньої історії, який визначить долю української нації на десятиріччя, а можливо і назавжди. Перший дзвіночок пролунав 2014 року, коли було незаконно анексовано Автономну Республіку Крим агресивною за своєю природою московською державою, що протягом вікової

історії нав'язувала українцям мантру про один народ, і навіть в часи української незалежності позиціонувала себе дружньою. Вже тоді це кричуще порушення міжнародного права певним чином відкрила очі українцям на питання власного самозахисту. А за вісім років московські імперіалісти розв'язали проти України повномасштабну війну, яка до краю оголила смисложиттєву проблему українців і поставила питання про саме існування не лише української незалежної держави, але й української нації взагалі. Жорстокі бомбардування українських міст і сіл, нелюдська тактика «випаленої землі», терор проти мирних громадян, нічим не спричинені вбивства літніх людей та дітей, гвалтування жінок, Буча, Ізюм, Маріуполь – ці страшні події показали справжні наміри москвитів, які вони приховували протягом усієї історії свого існування: асимілювати і навіть знищити українців з їх самотньою і європейською за природою ментальністю, культурою, способом життя. Раз і назавжди вирішити так зване українське питання, яке стоїть поперек горла московським загарбникам і заважає їм повноцінно відчувати себе нащадками великої історії, якими вони насправді ніколи не були. Стало очевидним і те, що виживання української нації у цій страшній війні неможливе без справжньої організованості, солідаризації українців, їхнього внутрішнього спротиву і переконаності в остаточній перемозі над ворогом. А також і в правильності того геополітичного вибору, який зробила Україна, коли заявила про свій рух на Захід, в європейську сім'ю вільних народів. Свідчення цьому – спротив, який чинить зараз наша країна російській агресії, коли українці по-справжньому дивують світ своїм патріотизмом, відданістю своїй землі, мужністю і стійкістю.

Саме в такі переломні часи кожен гідний народ, кожна нація, відстоюючи своє право на життя, одночасно звертаються до своїх моральних авторитетів, своїх пророків і шукають в них ту життєдайну силу і переконаність, які допомагають не загинути, а вистояти у смертельному протистоянні з ворогом. Так було в усі часи, в усіх народів, які боролися за своє місце під сонцем. Так само мають робити і українці, яким випала сьогодні ця тяжка ноша. В контексті сказаного вище варто, на мою думку, звернутися до видатного теоретика української питання, головного ідеолога українського інтегрального націоналізму Дмитра Донцова (1883–1973 рр.). Саме зараз, в час найвищого напруження усіх сил українського народу у війні особливо актуальними, як видається, стають роздуми та висновки цього українського патріота. Звертання до спадщини Д. Донцова, як видається, посилює той факт, що сам він, як відомо, був не тільки відомим теоретиком, але й активним учасником політичного життя: мав членство у кількох політичних партіях, двічі – в 1905 році та 1907 році зазнавав арешту. Друкувався у журналі «Дзвін», очолював Союз визволення України, редагував журнали «Літературно-науковий вісник», «Заграда» тощо. Д. Донцов є автором низки відомих праць з українського питання, зокрема «Націоналізм», «Дух отари і дух провідництва», «Дух нашої давнини», «В чім сила організації?», «Ідеологія чинного націоналізму» та інших.

Варто сказати і про те, що життя і діяльність Д. Донцова припали на той час, коли в інтелектуальному просторі українського питання кінця XIX – 30-х років XX століття склалися три основних течії: народницька (М. Грушевський та ін.), консервативна (В. Липинський та ін.) і національно-державницька (Д. Донцов та ін.). І якщо М. Грушевський вважав головним суб'єктом історичного поступу народ («Народ зверхній над державою. В конфліктах народу і влади вина завжди знаходиться з боку влади» [1, с. 136]), В. Липинський виходив з пріоритету держави в процесі формування української нації («Без власної держави нема й не може бути нації української» [2, с. 349]), то Д. Донцов

у відносинах народу, держави і нації віддавав перевагу нації. Саме з формуванням нації, національної свідомості, національного духу, національної ідеї він пов'язував вирішення фундаментальних питань української суспільності, в тому числі і української держави.

Однак, саме в питанні відсутності справжньої національної ідеології Д. Донцов вбачав весь клубок проблем українства. В книзі «Ідеологія чинного націоналізму» він називає ідеологію українського питання українським провансальством. «Який образ уявляється нам, – пише він, – коли вимовляємо: *українська національна ідеологія?* Які емоції збуджують у нас імена кирило-мефодіївців, Драгоманова, Франка і провідників новітнього народництва та соціалізму? – Певно не ті, з якими лучаться в нас імена Данте, Макіавеллі або Мацціні. Це постаті різних шкіл, різних стилів і – яких же ж інших світоглядів!

Коли б ми хотіли кількома словами висловити цілу різницю між націоналізмом і народництвом, то ми знайшли б її в двох діаметрально протилежних світовідчуженнях: світ, де панує *воля*, і світ, де панує інтелект. Два темпераменти: чин – і контемпліяція, інтуїція – і логіка, агресія – і пасивність, догматизм – і релятивність, віра – і знання. Ось так коротко можна схарактеризувати оцю різницю. <...>

Коли ми схочемо обняти однією формулою всі <...> прикмети нашого провансальства, то нам доведеться шукати цю формулу в його відповіді на питання *взаємовідносин між одніцею (або їх сумою) і нацією, з одного боку, а з другого – між різними націями*. І в одному, і в другому випадку (хоч з першого погляду видається інакше) ставить наше провансальство «партикулярне» понад «загальне». В обох випадках ігнорує воно вольовий чинник націоналізму: не нація, лише що інше є *causa sui* (*причина самого себе, першопричина*); вольовий, моторовий центр націоналізму лежить не в нім самім, лише поза ним; формально – ця воля обмежується (у нашого провансальства) – санкцією інтелекту, експерименту («законів суспільного життя») і «спільною правдою»; матеріально – всякими на позір «вищими», та, в суті речі, партикулярними ідеями («нищої братії», «черні», класу, провінції, «людськості»). <...>» [3, с. 188]. Д. Донцову очевидно, що така ідеологія не могла сприяти народженню та розвою національної свідомості, бо вона не зобов'язувала провідну українську верству до виховання в собі і народові стійкої національної самобутності, вольового чинника досягнення самостійного національного оформлення у вигляді власної держави. Навпаки, така ідеологія притупляла в народів спрагу до боротьби. «Цей самий світогляд, – пише Д. Донцов, – привів до зникну поняття нації, до зникну ідеї боротьби, всякого зрозуміння для неї і почувань, сполучених з нею. І в одному і в другому випадку – це було нехтування вольовим моментом у національним чиннику, в національним почутті. Поняття нації, особливо політичної, якому іманентні поняття волі до влади й боротьби, стало неясне і непотрібне. <...>» [3, с. 188–189]. Ось чому така ідеологія не могла дати відчутного практичного результату ні у справі формування української нації, ні у справі продукування адекватної українській суспільності національної ідеї, ні у справі створення самостійної української держави. «Така філософія, – підсумовує Д. Донцов, – не могла дати тим поколінням, що виховувалися під її впливом, віри в свою справу, ні розмаху, ні пафосу. Вона мусила привести до духовного роздвоєння, розламу, знесилля, зневіри і сумніву» [3, с. 189]. Чому? Тому що, суть провансальського світогляду – це «гуманність» і «толерантність». Для них закон життя не боротьба, лише солідарність і взаємна любов. Для них вороги і ворожі нації це, хоч і кати, є або «брати в соціалізмі», «брати в поступі» або в «людськості», в «Сході Європи», в «слов'янстві», але завжди – брати» [3, с. 189]. Це світогляд, який нехтує вольовим моментом у національному чиннику, в національному почутті.

Отож, українство, на думку Д. Донцова, переживає часи, коли національна ідея вимагає оновлення. «Те, що бракує українській ідеї, це **«цілком новий дух»** [4, с. 493]. Його зміст полягає в тому, що весь народ спрямовує свої сили на досягнення однієї мети, спільного ідеалу. «Наша мандрівка по пустелі, – зауважує Д. Донцов, – ще не скінчилася тому, що були в нас тисячі воль замість однієї, яскравої думки, що лучила б усіх в одну ціль. Бо що є нація, коли не скупчення мільйонів воль довкола образу спільного ідеалу? Ідеалу панування певної етнічної групи над територією, яку вона одержала в спадщині по батьках і яку хоче залишити своїм дітям [4, с. 493]. Вчений наголошує на тому, що необхідно проводити цілеспрямоване виховання національно виснажених людей, які б визнавали етичним і моральним лише те, що утверджує націю. «Коли українська ідея хоче підняти боротьбу з іншими за панування, мусить в першу чергу залишити прокляту спадщину невільничих часів», – зазначає Д. Донцов [4, с. 493]. Новий дух української нації полягає також і в тому, щоб змінити самі її засади. На місце раціонального осмислення призначення українства має стати віра, яка не знає сумнівів, і пристрасть, що не знає жодних «чому» [4, с. 493]. Такий націоналізм передбачає вольовий момент, ірраціональне устремління до свободи свого народу. Необхідним елементом такої волі мають стати експансія, насильство, безмежний фанатизм людей, які горіли б любов'ю до своєї нації. Тільки такий націоналізм здатний витворити національну державу. Це такий націоналізм, де українська ідея сприймається українськими патріотами на віру і не піддається жодному сумніву. І в цьому процесі є один критерій моралі – відданість нації та національній державі, яка завжди є вищою від інтересів одиниць. Саму ж волю український вчений трактує в душі ніщестанства, як ірраціональний і свободний процес.

Разом з тим, в цілому Д. Донцов вважав, що справа українського націоналізму – це справа не всього народу. Народ є чинником пасивним, натомість має бути ініціативна та активна меншість – своєрідна провідна верства українського суспільства. Вона має зміцнювати волю нації до життя, до влади, до експансії – це перша підстава націоналізму. В своїй праці «Дух нашої давнини», говорячи про Україну як про «землю обітовану, медом і млеком киплящую», що внаслідок руїни обернулася в країну, де «гради і замки безлюдні» [5, с. 512], Д. Донцов ставить питання про те, чому народи приходять в занепад. Чому одні народи долають величезні труднощі і виживають, а інші ніяк не можуть вийти з постійної безвісти. Аналізуючи різні тлумачення цього питання, він робить власний висновок. «З трьох складників поняття держави, причин кожночасового її на Україну занепаду – пише Д. Донцов, – треба шукати не в «землі» (її багатство, географічне положення), ні в «народі» (його свідомість, задоволення його інтересів, добробуту), лише в третім, в найважливішим складнику – провідній верстві. Суть нашої проблеми лежить у питанні формотворчої, будівничої правлячої касти. Була та каста мудра, відважна і сильна морально, була й держава. Була вона слаба або вироджувалася, розкладалася й гинула, слабла й держава» [5, с. 513]. Таким чином, вчений формулює висновок про першу і ключову умову формування будь-якої держави: виникнення, становлення і функціонування політичної еліти. Саме провідна політична верства, а не народ в цілому і сам собою має зіграти вирішальну роль у тому, щоб цей народ став вільним і створив при безпосередньому провідництві політичної еліти власну державу. Звісно, що така еліта має дотримуватися багатьох важливих умов власного функціонування і життя народу. «Кожна сильна суспільність, – зауважує Д. Донцов, – міцна твердим моральним законом, що над нею панує, якого живим символом і прикладом є її правляча верства. Мусить вона насамперед бути тверда і неблаганна щодо

самої себе, не піддаватися матеріяльним спокусам вигідництва чи оспалости, ставлячи понад усе поняття чести й обов'язку, безоглядно вірити в свою справу і в своє право провадити загалом» [5, с. 513]. Провідна верства «мусить... суворо карати всякі відосередкові егоїстичні тенденції в лоні своєї групи й суспільності, не піддаючись голосу фальшивої «людяности», не дозволяючи тим егоїстичним тенденціям розсадити суспільність, яку тримають вкупі і в силі лише ця пильність провідної каста та її чесноти: героїзм, непотурання злу, віра в своє високе післанництво, відданість справі, поняття чести, фанатизм у службі ідеї, відвага стояти і впасти при своїм ідеалі» [5, с. 513]. Виконуючи ці благородні і найвищі за честю завдання, провідна верства української суспільності покликана зміцнювати волю нації до життя, до влади, до експансії як першої підстави націоналізму, яка корінним чином протиставляється Д. Донцовим українському провансальству.

Варто зауважити, що впевненість Д. Донцова у особливій місії провідної української верстви у справі формування української нації, її солідаризації та вольового потенціалу випливала з його переконаності в тому, що будь-яка маса людей не здатна на самостійне керівництво. Для здійснення великих ідей вона потребує організації. «Маса потребує, щоб її провадити, і вона піде за тим, хто має в крові інстинкт провідництва, команди, хто має відвагу вказати дорогу і брати відповідальність за її правильність, хто без компромісу афірмує свою ідею, а формує її ясно, чітко й недвозначно: хто має виразне так і виразне ні! Хто знає, що він любить, а що ненавидить, хто твердо знає, де приятель, а де ворог, хто готовий боротися і битися за своє, твердо вірить у свою ідею і в те, що лише він чи вона (дана група) є покликані вести нарід... В нації, де не постала така окрема, самосвідома провідницька група, ... в такій нації панує неподільно інстинкт отари. Така нація не виступає самостійним чинником, не грає окремої ролі на арені події» [6, с. 502].

Обгрунтувавши першу і ключову підставу вирішення українського питання, Д. Донцов переходить до тлумачення наступної. Він пише: «Другою такою підставою національної ідеї здорової нації повинно бути *те стремління до боротьби, та свідомість її конечності, без якої неможливі ні вчинки героїзму, ні інтенсивне життя, ні віра в нього, ані тріумф жодної нової ідеї*», що хоче змінити обличчя світу [3, с. 191]. Таке стремління неминує має виховувати не тільки фанатизм і самопожертву, але і агресію. Д. Донцов стверджує, що все нове в історії з'являлося внаслідок не тільки великої фанатичності, але і агресивності як самих ідей, так і їх носіїв. Тому що будь-яка нова ідея нетолерантна: як своїм змістом, так і способом, як вона стверджується, включно з соціальними суб'єктами, які її реалізують в життя. Д. Донцов наводить приклад з історії Французької революції, перебіг якої ні в чому не нагадував, як він виразився, «чарівний образ, що захоплював їх перших бійців». Однак, саме такий образ і сприяв переможній ході революції. «Так само Мацціні, – підкреслює вчений, – стремив до того, що мудрі люди його часу звали божевільною химерою, та нині не можна мати сумнівів, що без нього Італія не стала б ніколи великою державою, і що він більше зробив для об'єднання Італії, ніж Кавур і всі політики його школи, – бо він головне був пророком національної «ілюзії», провідною зіркою італійського відродження» [3, с. 192].

Третьою підставою національної ідеї (звісно і української) Д. Донцов називає романтичний її характер та релігійність. Цей висновок він формулює так: «Тепер, отже, до цього *приходить третя – «романтика»*. І ні одна велика ідея, що сперечається з другими за панування, не є жива, коли вона не перейнята цим духом «романтики». Я говорив про романтичний характер великих доктрин. Тепер треба підкреслити їх другий аспект: *догматизм, безсанкціональність*. Ті доктрини завжди з'являються в супроводі наказу, почуття,

що наказує безоглядний послух. Романтичні ідеї (що ставлять «загальне», «ідеал» над особисті інтереси), сполучені з релігійним почуттям (абсолютною вірою в них), *дуже часто з'являються в історії в формі* так званих «ілюзій», «легенд», «міфів» [3, с. 192]. І це, на думку українського вченого, логічно. Тому що великими масам людей (народу в тому числі) не потрібно розумом осмислювати його історичну місію. Народ має повірити! А повірити можна в образ, легенду, міф. Звідси – ідея Д. Донцова про важливість так званої легенди «останнього бою». Цитуючи відомого французького теоретика кінця XIX – початку XX ст. Ж. Сореля, він каже, що «можна говорити без кінця про повстання і не викликати жодного революційного руху, коли нема легенд, прийнятих масою» [3, с. 192].

Нарешті, четвертою підставою української національної ідеї, на переконання Д. Донцова, є її аморальність. Про неї він висловлюється так: *«До емоціональності і фанатизму великих ідей, які рушають масами, треба додати ще одну їх прикмету: «аморальність». Це не є, звичайно, аморальність в умислі увільнення від етичного критерій, від морального ідеалізму, – пише Д. Донцов. Навпаки, максимум етичної напруженості тих ідей та їх сторонників є незвичайно високий, а підпорядкування особистого загальному, часто жорстоким моральним приписам, тут суворе, тверде як ніде.* Отже, коли я говорю про «аморальність» тих ідей, то тут розумію їх суперечність з буденною мораллю... [3, с. 193]. Останню Д. Донцов тлумачить як мораль буденну, провінційну, мораль звичайного міщанина, який свою мораль узгоджує з особистим світоглядом, особистою зацікавленістю, заінтересованістю, меркантильністю. Натомість, аморальність патріота вчений трактує як не відмову від усіх норм моралі, а як сходження вище буденної моралі, як таку мораль, яка не зачіпає особистісне індивіда, а єдиним критерієм і цілком бачить долучення до найвеличнішого – втілення національної держави. Завершуючи, Д. Донцов пише: *«Все тут сказане треба зачислити до однієї (четвертої) з головних прикмет всякої великої ідеї (і руху, що йде під її прапором), яку долучуємо до обговорених у попередніх розділах. Ця ідея є непримирима, безкомпромісова, фанатична, «аморальна», за свої приписи бере лиш те, що в інтересах species (роду – В. М.). Цими прикметами відзначається кожна велика національна ідея, і це, а ніщо інше, дає їй таку вибухову силу в історії»* [3, с. 193].

Підб'ємо короткі підсумки. Відомо, що концепція національної ідеї Д. Донцова оцінюється неоднозначно. З одного боку, в його працях досить переконливо показано процеси народження, поширення та практичного втілення національної ідеї на прикладах інших країн. Досить точно охарактеризований стан національної самосвідомості українців столітньої давнини і ті ключові причини, які стали на заваді формування української національної ідеології. З іншого боку, певна агресивність концепції Д. Донцова, фанатичність та безкомпромісність її основних висновків відштовхувала від неї багатьох як теоретиків, так і політичних діячів.

Незважаючи на те, що твори Д. Донцова написані давно і стосувалися проблем українського національного відродження на зламі XIX–XX століть, вони не втратили своєї актуальності в наш час. Більше того, лєвова частка його думок та висновків неначе написані для сьогоденного дня. Саме сьогодні, коли в світі відбуваються кардинальні і, очевидно, безповоротні зміни, коли сам світ за десятиліття свого «безпроблемного» розвитку насправді накопичив величезну масу проблем і на наших очах стає жорстоким, коли арену світових процесів захоплює явна і неприхована конкуренція, фактично боротьба за панування, а в низці регіонів жорстоке військове протистояння авторитаризму та демократії (російська агресія проти України, напад ХАМАС на Ізраїль), висновки Д. Донцова стануть надзвичайно цінними. Йдеться і про стан національного питання в сучасній Україні, зокрема про формування української національної ідеології, і про

крайню необхідність формування справжньої, відповідальної, компетентної і патріотичної провідної української верстви, яка б думала не про своє політичне майбутнє, а про шляхи виживання української нації та української держави. Новітня війна з російським агресором за національну та державну незалежність тільки підсилює ці висновки.

### **Список використаної літератури**

1. Муляр В.І. Політологія: Навчальний посібник. 4-те вид., перероб. і доп. Житомир: ЖДТУ, 2014. 335 с.
2. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. Про ідею і організацію українського монархізму. Політологія. Кінець XIX – перша половина XX ст.: Хрестоматія / За ред. Семківа О.І. Львів: Світ, 1996. С. 328–477.
3. Донцов Д. Ідеологія чинного націоналізму. Націоналізм. Антологія / Упор. О. Проценко, В. Лісовий. Київ: Смолоскип, 2000. С. 188–196.
4. Донцов Д. Націоналізм. Політологія. Кінець XIX – перша половина XX ст.: Хрестоматія. Львів : Світ, 1996. С. 493–501.
5. Донцов Д. Дух нашої давнини. Політологія. Кінець XIX – перша половина XX ст.: Хрестоматія / За ред. Семківа О.І. Львів: Світ, 1996. С. 508–551.
6. Донцов Д. Дух отари і дух провідництва. Політологія. Кінець XIX – перша половина XX ст.: Хрестоматія. Львів : Світ, 1996. С. 501–505.

## **DMYTRO DONTSOV: TO THE QUESTION OF THE NATIONAL IDEA**

**Volodymyr Muliar**

*Polissia National University,*

*Faculty of Law, Public Management and National Security,*

*Department of Social Sciences*

*Staryi boulevard, 7, 10002, Zhytomyr, Ukraine*

The article examines the problem of the Ukrainian national idea in the views of the outstanding theoretician of the Ukrainian question, the main ideologist of Ukrainian integral nationalism, Dmytro Dontsov. The analysis was carried out on the example of a number of works by the scientist, «such as Nationalism», «The spirit of the flock and the spirit of leadership», «The spirit of our antiquity», «What is the strength of the organization?», «The ideology of current nationalism» and others. The logic of the substantiation of the Ukrainian national ideology is traced, beginning with the question of the main reasons for the transformation of Ukraine as a «promised land boiling with honey and milk» into a country that, as a result of the ruins, has turned into one where «forts and castles are deserted» and ending with the main foundations of the new Ukrainian spirit national ideology. The key reason for the Provençal character of the Ukrainian national idea of the end of the 19th – 30s of the 20th century is shown, which D. Dontsov formulated as the absence of a form-creating and building leading layer in the Ukrainian national movement. The scientist considered the latter to be the main condition for the renewal of the national idea on the basis of its completely new spirit, which requires, firstly, directing the forces of the people to achieve one goal, a common ideal, and secondly, replacing the rational understanding of the purpose of Ukrainians with a faith that knows no doubts, and passion that knows no «why». The exceptional importance of the strong-willed, irrational component in the desire for the freedom of one's people is emphasized. The synthesis of these conditions is the first and main basis of Ukrainian national ideology.

At the same time, the article highlights three other important foundations of the national idea of any healthy nation. The first among them, according to D. Dontsov, is the desire for struggle and the awareness of its finitude, without which neither heroic deeds, nor an intense life, nor faith in it, nor the triumph of any new idea that wants to change the face of the world is possible. Further, the article analyzes the romanticism

and religiosity of the national idea as the third basis and dogmatism and lack of authorization as its properties. Finally, the fourth basis of the Ukrainian national idea, according to D. Dontsov, is its immorality, which he interprets not as a rejection of all moral norms, but as rising above everyday morality, as a morality that does not affect the personal individual, but the only criterion and sees the goal of joining the greatest – the embodiment of the national state. The conclusion of D. Dontsov is presented that these grounds mark every great national idea, and this, and nothing else, gives it such an explosive power in history.

*Key words:* D. Dontsov, national idea, national ideology, nationalism, Ukrainian Provençalism, the new spirit of the Ukrainian idea, the leading Ukrainian strata, faith, will and fanaticism, striving for struggle and heroism, romanticism and religiosity of the Ukrainian national idea, dogmatism and lack of sanction, immorality.